

DANES Daria Kocber

Evropska unija
povezuje ljudi

Skupaj je slogan praznovanja 50-letnice Evropske unije. Izdelal ga je Poljak, državljani nove članice, beseda skupaj pomeni povezovanje, ker je napisana v različnih črkami v različnih barvah, pa hkrati ponazarja raznolikost. Eden od očetov Evropske unije Jean Monnet je to pol stoletja prej izrazil v besedah: "Ne združujemo držav, povezujemo ljudi." Običajni državljani, ki se danes odpravljajo na pot po članicah, to občuti tako, da nima težav pri prestopu meja med državami, v 13 članicah lahko uporabljajo enak denar, še zmeraj v vsaki članici najde drugačno kulturo, tradicijo, hrano in večinoma tudi jezik. To sta pravkar preiskovala novinarja nemške televizijske postaje ZDF, ki sta v desetih dneh prevozila 5000 kilometrov od Lizbone do Talina.

Portugalci so jima povedali, da so ponosni na svojo pesem in vedno malo žalostni, od Špancev sta izvedela, da radi dobro jedo in se nikakor niso pripravljali odreči svojem opoldanskemu počitku, svesti. Francozi so ponosni na svojo hrano, pijačo, revolucijo in človekove pravice. Nemci menijo, da se drugi narodi od njih lahko naučijo točnosti, korektnosti in igranja nogometa. Poljaki izpostavljajo svojo vero, prijaznost, tradicijo in humor, Estonci pa petje, bitrost in iznajdljivost. Na koncu poti po devetih članicah sta Nemca ugotovila, da se nikjer nista počutila tuja, posod sta bila dobrodošla.

Že takoj potem se bodo države članice morale lotiti pogajanj, kako spraviti k življenju evropsko ustavno pogodbo. Če bi pri sprejemanju šlo vse gladko, bi to bila izjema. Evropska unija se namreč že od nastanka sooča z različnimi krizami. Pred podpisom Rimske pogodbe so ustanovne članice Nemčija, Francija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg nameravale ustanoviti Evropsko politično in obrambno skupnost. Tega načrta niso uresničile, ker so ga leta 1954 zavrnili Francozi. Pred dvema letoma so Francozi vajo ponovili in zavrnili ratifikacijo evropske ustavne pogodbe.

Zaradi zavrnitve Evropske politične in obrambne skupnosti je pred 50 leti nastala Evropska gospodarska skupnost, tokrat pa bo, kot kaže, zavrnjeno ustavno pogodbo nadomestila mini ustava. Pot, kako priti do te ustave, bodo poskusili zarisati Nemci, zaključili pa jo bodo do leta 2009 najbrž prav Francozi. V EU je že od začetka tako, da naredi dva koraka naprej, potem pa zaradi nacionalnih interesov spet enega nazaj, ugotavlja izvedenec Centra za evropske politične študije Daniel Gros.

Nekateri so prepričani, da vlada ne bi smela imeti vpogleda v delo tajne službe. Ja, kdo pa potem, tuji vohuni?

LEVO SPODAJ

Slovinci jemo vse več mesa

Nižje cene sicer povečujejo ekonomsko blaginjo kupcev, zato pa stiskajo domačo mesno industrijo v vse hujši cenovni primež

MIRKO MUNDA

V slovenskem agroživilstvu zavzema ključno mesto mesna veriga. Osrednjo "vlogo" ji je treba priznati zaradi naslednjih dejstev: prireja mesa predstavlja slabo tretjino bruto vrednosti kmetijske proizvodnje, klavničarji in mesni predelovalci ustvarijo 25 odstotkov prihodkov domače živilske industrije in petino dodane vrednosti. Četrtni delež imajo tudi med zaposlenimi v tej panogi.

Dr. Aleš Kuhar, agrarni ekonomist in raziskovalni analitik na katedri za agrarno ekonomiko, politiko in pravo na Oddeku za zootehniko Biotehniške fakultete v Ljubljani, na vprašanje, kaj se dogaja s slovensko mesno predelovalno industrijo, pred kakšnimi izzivi je in kaj jo čaka v prihodnje, odgovarja, da ne gre le za eno verigo, ampak za tri, kajti govedoreja, prašičereja in perutninarstvo so strukturno preveč različne panoge, da bi jih bilo mogoče spraviti na skupni imenovalce.

Najbolj zaostaja govedoreja

"Govedoreja sicer predstavlja najpomembnejši delež v primarnem kmetijstvu, je pa - kljub pozitivnim trendom - še vedno zaznamovana z neugodno velikostno strukturo kmetij, na katerih redijo govedo," analizira razmera Aleš Kuhar. "Poleg tega, da še prevladujejo majhne proizvodne enote in je stopnja specializacije razmeroma nizka, je v tej verigi šibka tudi vertikalna koordinacija oziroma povezava med prirajo in predelavo. Po tem elementu je med vsemi tremi mesnimi verigami na zadnjem mestu."

Kljub neugodnim značilnostim pa ta veriga izboljšuje svoj ekonomski položaj. Kuhar vidi razloge zlasti v hitrejšem zviševanju odkupnih cen kot v državah EU in v povečevanju podpor (sam pravi javnih transferjev) za kmetijstvo. "Zato," trdi, "se je ekonomski položaj govedorejev izboljšal in se še izboljšuje."

Za slovensko prašičerejo je značilen dualizem, saj jo karakterizirata samooskrbna reja ter industrijsko učinkovite bivše družbene farme, danes kmetijska podjetja. Aleš Kuhar meni, da predstavlja samooskrbna reja še vedno kar

tretjino porabe mesa v Sloveniji, kar je absolutno višji delež kot v starih članicah EU, vendar je bistveno nižji kot v državah, ki so se včlanile v unijo leta 2004: Romunija in Bolgarija, najmlajši članici EU, pa sta v tem pogledu sploh na vrhu. Tretjina svinjine, ki jo pojemo Slovenci, se torej izogne tržnim tokovom.

"V prašičereji opazno napredujejo kapitalne integracije, kar je pozitiven trend," je zadovoljen Kuhar. "Tudi ekonomski rezultati so zadovoljivi, ker je ta dejavnost sredi ugodnih cenovnih nihanj. Ne le pri nas, tako je tudi v EU."

Ko razljujejo slovensko perutninarstvo, izreka v glavnem samo tujke: specializacija, koncentracija, profitabilnost itd. "Ta sektor se je izrazilo vertikalno (tudi kapitalsko) skoordiniral, je relativno dobro učinkovit, v reji in predelavi dosega dobre ekonomske rezultate. Zanj so značilni tudi mednarodne integracije, med vsemi agroživilskimi verigami je ta sektor najbolj vpet v mednarodne tokove, veliko investira tudi v tujini," pravi Kuhar.

Odkupne cene kot v Evropi

Kaj pa kaže statistika cen? "Izrazil padeč cen klavnih piščancev v letu 2004," odgovarja Aleš Kuhar. "Pri prašičih in klavnem govedu je nihaj pozitiven; obrnil se je navzgor. V teh dveh sektorjih so realne cene v primerjavi z letom 2002 višje, vendar moram dodati, da zaradi povečanih transferjev v kmetijstvo. Bolj realno sliko kaže indeks odkupnih cen mesa v zadnjih letih, ki je za rejce ugoden; odkupne cene pri nas so primerljive z evropskimi. Slovenska mesna industrija plačuje prašiče in glavne piščance celo po višjih cenah kot njena konkurenca v zahodni Evropi. Cenovna razmerja so bila leta 2005 takar: pri piščancih so bile v Sloveniji za 20 odstotkov višje cene kot v EU 15, pri prašičih za sedem, pri govedu pa je bil pred dvema letoma indeks 93. Se pa ta odstopanja harmonizirajo, razlike se zmanjšujejo."

Slovenski rejci so lahko zadovoljni tudi z višjimi podporami oziroma z ukrepi kmetijske politike. Tako so se premije za hike in krave dojele leta 2005 v primerjavi z letom 2001 povečale od 15 na 188 oziroma 180 evrov na rep in so že

Dr. Aleš Kuhar: "Morda rejci z izvozom žive živine dobijo nekaj centov več za kilogram, je pa tak izvoz z narodnogospodarskega vidika slab." (Robert Baker)

V letu 2005 je vsak Slovenec pojedel 95 kg mesa ali 4 kg več od povprečja EU, od tega 23,6 kg govedine, 45 kg svinjine in 25 kg perutnine

prehranski koeficijent Slovenca, zato se je tudi povečala poraba svinjine, piščanec je cenejši za 15 odstotkov, zimska salama in jetna pašeta celo za tretjino, hrenovke in martadele pa za 20 do 22 odstotkov.

Zanimivo je tudi, da se poraba mesa v Sloveniji povečuje hitreje kot v Evropi in da smo Slovenci nadpovprečni jedci mesa. V letu 2005 je vsak slovenski državljani pojedel v povprečju skoraj 95 kg mesa (ali 4 kg več, kot je povprečje v EU 25), od tega 23,6 kg govedine, 45 kg svinjine, 25 kg perutnine in en kilogram mesa drobnice.

Prodati dodano vrednost

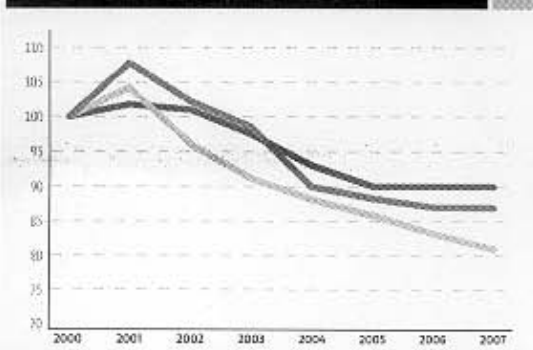
Kaj bi morale slovenske mesne verige narediti, da bi utrdile svoj vodilni položaj v agroživilskem kompleksu? Aleš Kuhar pravi: "Če se trendi ne bodo spremenili, lahko vodilno vlogo izgubijo. Opozorjam, da izvoz polsurov in surovin ne ustvarja dodane vrednosti. Morda rejci z izvozom žive živine dobijo nekaj centov več za kilogram kot od domačih klavničarjev, je pa tak izvoz z narodnogospodarskega vidika slab, značilen je za manj razvite države. Treba je torej razmisliti, kako prodati na izvoznih trgih dodano vrednost. Nujno je tudi najti vire za večjo ekonomsko učinkovitost, ki še ni dosežena niti v prirajo, niti v predelavi, niti v trgovini. Vsi člani verige bi se morali osredotočiti na konkretnega kupca, kajti ni dovolj, da so v tej smeri najbolj goreči samo tisti, ki so mu najbližji. Res je odgovornost vodilnih v verigi - predelave in trgovine - največja, res pa je tudi, da je slovenska trgovina nekaj posebnega. Tako visoke stopnje koncentracije na tako majhnem trgu, kot je slovenski, v Evropi ni, ni pa tudi tako nizke izvozne usmeritve živilske industrije. In še nekaj: o generični promociji govorimo v Sloveniji že nekaj let, vidimo jo kot čudežno palico, ki bo odpravila vse težave. Ne vem, ali je tako, pa da dejstvo, da vse razvite države zelo spretno pomagajo svoji živilski industriji, da trgovina s hrano v resnici ni prosti trg, da zahodni svet na tem segmentu posreduje tako ali drugače tudi z instrumenti generične promocije."

Kaj vse je cenejše

Za slovensko mesno industrijo so najbolj neugodni trendi maloprodajnih cen. "To je specifično slovenska zgodba," pravi Aleš Kuhar, "ki sicer povečuje ekonomsko blaginjo kupcev, zato pa stiska domačo mesno industrijo v vse hujši cenovni primež. Cene živih v Sloveniji realno padajo, v primerjavi z letom 2002 je njihov indeks 90, zato pa za sveže meso 87 in za mesne izdelke 81. To so radikalni trendi, toliko bolj, ker slovenska mesna industrija vse dražje plačuje tudi surovine."

Statistika je zabeležila, da se je svinjsko stegno od leta 2000 pocenilo za 28 odstotkov (to je pomemben izdelek v

Cene mesa in mesnih izdelkov

VEČER

2,35 evra za študentski obrok

Več bonov bodo dobili študenti-stašči

KSENJA KOREN

Zagotovitev subencionirane študentske prehrane ne glede na socialni položaj študenta in njegove družine ter s tem nižji stroški in čim bolj redna prehrana so bistvo novele zakona o subven-

cioniranju študentske prehrane, ki ga je v četrtek sprejela in v nadaljnje sprejetje poslala vlada. Včeraj ga je predstavila ministrica za delo, družino in socialne zadeve Marjeta Cotman.

Temeljne spremembe zakona so, da bo ministrstvo ponudnik študentske prehrane izbralo skladno s predpisi o izvrševanju proračuna in ne s predpisi o javnih naročilih, saj pri subencioniranju prehrane ne gre za subencioniranje

izbranih gostincev, ampak subencioniranje prehrane študentov. Nominalna višina subvencije za obrok študentske prehrane znaša 2,35 evra. Namesto sedanjih pet bodo dodatnih deset mesečnih obrokov po novem deležni študenti-stašči, študentje s posebnimi potrebami zaradi težje funkcionalne prizadetosti in otroci padlih v vojni za Slovenijo leta 1991. Novela natančno določa vsebino evidenc, ki jih vodi izvajalec, in vsebino

evidenc, ki jih vodi ponudnik subencionirane študentske prehrane. Na novo se določa tudi obveznost višjih strokovnih šol oziroma visokošolskih zavodov, da sporočajo izvajalcu podatke o statusu študenta. S študijskim letom 2009/2010 bodo za subencioniranje skrbeli v obliki elektronskega zapisa z računalniško podprtim sistemom, za kar je odgovoren izvajalec, torej študentska organizacija Slovenije.